

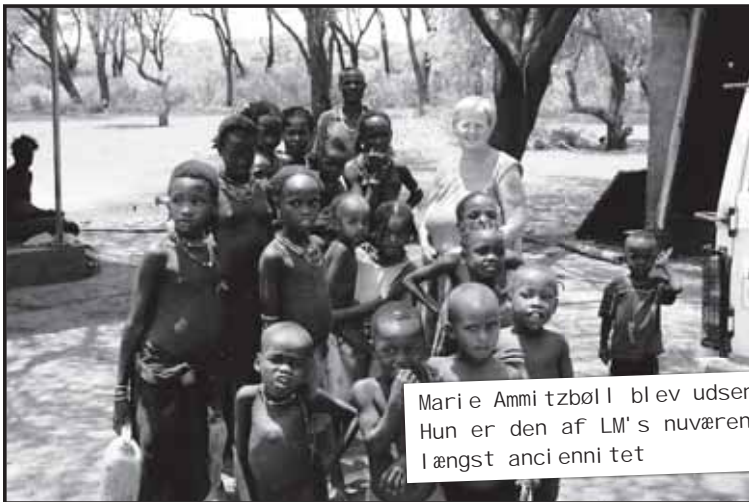
Kapitel 10

Anne Juhl i Grønland som LM-missionær i 1968-73 og som teologisk lærer i 1977-88

Helle Kjeldsen var udsendt primært til radioarbejde i Peru 1999-2006

Marie Ammitzbøll blev udsendt til Etiopien i 1975. Hun er den af LM's nuværende missionærer, der har længst anciennitet

Historien kort

kronologisk oversigt i stikordsform

1891-95 Kina

Luthersk Mission i Slesvig/Sønderjylland sender og støtter Frederik Nielsen som missionær til Kina.

1898-1903 Japan

LM i Slesvig/Sønderjylland kalder J.M.T. Winther til at fortsætte Frederik Niensens tjeneste i Kina. Winther rejser via USA til Japan og beslutter at blive dér. Winther støttes økonomisk af hele LM i Danmark og af Den Forenede Danske Lutherske Kirke i Amerika. Winther skriver mange breve hjem om missionsaktiviteterne i Japan.

1901 Missionsvennen begynder at udkomme

Bladets oprindelige formål er at stimulere engagementet i mission. Det skal være LM's organ for mission ude og hjemme. Her bliver kvitteret for gaver givet til hedningemission, Winthers mange breve bliver optrykt, og der er beretninger om mission fra andre steder i verden, som ikke er LM-støttet.

1903 LM ud af Japan

LM afslutter officielt støtten til Winthers japanmission. Winther knyttede mere og mere til ved den amerikanske kirke, som også sendte flere penge end LM.

1910 Overvejelser

LM's delegeretmøde nedsætter et udvalg, der skal undersøge, hvilke missionsaktiviteter man kan samle sig om at støtte i fremtiden. Det diskuteres, om LM selv skal være missionselskab/sendemenighed.

Der indrykkes en annonce i Missionsvennen i april 1911, hvor unge

“ugifte og uforlovede” mænd mellem atten og femogtyve år opfordres til at ansøge om at blive antaget som missionærer.

1911 Officiel beslutning

LM's delegeretmøde beslutter den 13. september, at LM vil overtage forpligtelserne for et missionærpar fra Brødremenighedens Danske Mission (BDM). Det bliver Peter og Kjestine Terp, som siden 1908 har været udsendt til Unyamwezi, Tanzania.

1911-1979 Unyamwezi, Tanzania

Familien Terp bliver i Unyamwezi frem til 1916. LM er engageret i området helt frem til 1979, hvor Ingeborg og Svend Bernhard som de sidste LM-missionærer dér rejser hjem.

1914-1997 Surinam

I 1913 forpligter LM sig på missionærerne Peter Martin og Annie Legêne. De rejser til Surinam i 1914 for at missionere blandt indiske plantagearbejdere. I 1916 åbner Legêne børnehjemmet i Alkmaar for fattige indiske børn, som LM er engageret i frem til 1997.

Både Legêne og alle de fremtidige LM-missionærer i Surinam bliver sendt afsted i samarbejde med Brødrekirkens mission i Zeist i Holland, som også står for det administrative arbejde i forbindelse med missionærernes forhold.

1922 LM's første udsending

Søren Ibsen responderer på jobannoncen i Missionsvennen i 1911. Efter endt uddannelse og afslutning på Første Verdenskrig kan han og hustruen Johanne sendes til Unyamwezi som de første missionærer, LM selv har rekrutteret. De går ind i det eksisterende missionsarbejde, der ledes af Brødrekirken.

1946-56 Første udvidelse i Tanzania

Sydhøjlandet og hovedstaden er de første nye områder for LM. Brødrekirken mangler missionærer i Sydhøjlandet, så LM stiller Poul og Mie Schødt til rådighed. LM forflytter dem i 1951 til en opgave i den lutherske kirke i Dar es Salaam, hvorfra de rejser hjem 1956.

1946 Palæstina/Israel

LM støtter Lydia Jeppesen, som er udsendt via BDM som sygeplejerske i Jerusalem. I begyndelsen arbejder hun på Brødremenighedens spedalskhedsasyl "Jesushilfe". Asylet og Lydia Jeppesens ansættelse bliver i 1951 overtaget af den Israelske stat. I 1954 bliver hun forflyttet til et hospital i Nazaret, fra 1962-73 arbejder hun i Tel Aviv, og da hun pensioneres, engagerer hun sig i besøgstjeneste. Lydia Jeppesen er fra 1951 associeret missionær i LM frem til 1981, hvor hun får fast bopæl i Danmark.

1949-2005 Ulanga, Tanzania

LM går i samarbejde med Evangeliska Fosterlands Stiftelsen (EFS), der efter Anden Verdenskrig samler 'faderløse' missionsstationer op, som tyske missionærer har forladt. Niels og Else Thygesen rykker, som de første LM-missionærer, derfor fra BDM-arbejdet i Unyamwezi til det lutherske arbejde i Ulanga.

Thygesen genopbygger blandt andet en missionsstation i Kipingo. Da floden i området i 1957 skifter leje, må alle evakueres, fordi missionsstationen bliver skyllet væk, og man begynder forfra andre steder.

Det bliver blandt andet til Lugala Hospital, Tumaini Camp, missionsstationerne Mahenge og Ifakara. Samarbejdet med EFS bliver tilpasset, så LM reelt har hovedansvar for missionsarbejdet i Ulangadalen fra 1956, til de sidste LM-missionærer rejser hjem derfra i 2005.

1963 Én luthersk kirke i Tanzania

De syv lutherske kirkeenheder i Tanzania slår sig sammen til én kirke. Det giver LM (og andre missionselskaber) en ny samarbejdspartner at lytte og tage hensyn til i missionsarbejdet i Tanzania.

1966 Associerede missionærer

Ernst og Edna Jacobsen arbejder i forskellige perioder i Tanzania, på Zanzibar og i Bangladesh som associerede missionærer frem til 1989. Det vil sige, at LM havde et åndeligt, men ikke økonomisk ansvar for dem. De optræder på LM's missionærplakat og bliver taget med i forbønnen. LM har også i perioder haft andre associerede missionærer.

Nogle af dem har haft kontaktkredse i LM, efter at den ordning blev indført i 1989.

1968-2002 Grønland

Anne Juhl udsendes af LM som medarbejder på et kristent børnehjem i bygden Lichtenau i Sydgrønland indtil 1973. Hun er tilbage i Grønland igen som teltmager-lærer i 1977-88. Desuden rejser fire ægtepar derop som teltmagere i kortere perioder. Alle er på LM's missionærplakat som associerede.

1970 Etiopien

Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM) har missionsarbejde i Etiopien og inviterer LM til et samarbejde. LM beslutter at deltage i arbejdet i 1968, men først i 1970 sendes Helga og Jørgen Gundlach Jørgensen som de første af en lang række LM-missionærer til Etiopien. LM koncentrerer i begyndelsen særligt sin indsats om missionsstationer i Geresse (fra 1972) og Galta (fra 1975). Senere bliver LM involveret i mange andre opgaver i Sydvest-Etiopien.

LM's missionærer i Etiopien har blandt andet arbejdet på sygehuse i Arba Minch, Gidole og Yirgalem samt en række andre stationer. Indsatsen på bibelskoler har især været i Gidole, Hagere Selam, Jinka og Hawassa. Der har været LM-missionærer de senere år på stationerne Woito, Jinka og Omo Rate. Stationen i Omo Rate og bibelskolen i Jinka er bygget for penge fra LM.

Det kontinuerlige samarbejde med NLM medfører færre flyt og forandringer i modsætning til i Tanzania, hvor samarbejdskonstellationer og de geografiske områder, LM arbejder i, ændrer sig flere gange.

1971 Norea Radio Danmark

Norea Radio Danmark (NRD) bliver etableret med base i Haderslev. Via internationalt samarbejde med Trans World Radio (TWR) støtter LM fra nu af, at evangeliet bliver spredt via radiobølger i mange lande. NRD organiseres med egen bestyrelse og regnskab som et selvstændigt arbejde i Luthersk Mission.

1974 Revolution i Etiopien

Den etiopiske kejser bliver styrtet, og kommunister overtager magten.

På grund af krig og kristenforfølgelser bliver nogle af LM's missionærfamilier evakueret i 1977.

1978 Udvidelser og forandringer i Tanzania

Rukwa er et af Brødrekirkens missionsområder i Vesttanzania og bliver ledet fra Tabora indtil 1986. BDM leverer missionærer til området og beder LM hjælpe. Dorit og Fritz Larsen, som er kaldt hjem fra Etiopien, bliver som de første sendt ud i evangeliserende arbejde i byen Sumbawanga i Rukwa.

LM-BDM samarbejdet ophører i 1986, og LM bliver en selvstændig samarbejdspartner for kirken dér.

Fra 1989 får LM mulighed for i perioder at tilbyde teologiske undervisere til præsteskolen i Mbeya, som siden er blevet et universitet.

1978-2005 Luthersk Missions Missionsskole (LMM)

Skolen skal uddanne unge mænd til missionærtjeneste. Tidligere har LM sendt sine medarbejdere udenlands, blandt andet til Norge, for at blive uddannet. Skolen etableres i en villa i Hillerød, hvor Jørgen Bernhard er leder de første tyve år. I 2001 flytter skolen ind til København for at være tættere på den nye samarbejdspartner Dansk Bibel-Institut. Skolen nedlægges i 2005.

1979 LM ud af Unyamwezi, Tanzania

LM trækker sig helt ud af dette område. Det er man allerede så småt begyndt på i løbet af 1960'erne, hvor flere LM-missionærer reelt arbejder i et større område af Vesttanzania, selvom de formelt er registreret under Unyamwezi.

1984 Mara, Tanzania

Norsk Luthersk Misjonssamband (NLM) mangler folk til et nybrudsarbejde i Maraområdet, øst for Victoriasøen i det nordlige Tanzania. LM beslutter at støtte det arbejde ved at sende missionærer. LM-missionærer underviser fra 1997 blandt andet på bibelskolen i Kiabakari.

1984 Missionærantallet vokser

Frem mod 1980 har missionærantallet de sidste tyve år ligget stabilt på omkring tredive (se statistikken side 36). Nu kommer der hurtigt

mange flere til, så det er svært for LM'erne i Danmark at overskue. Derfor bliver den første missionærplakat (1984/85) lavet, hvor billeder af og data om missionærerne er strøet ud over et verdenskort. Hvert år bliver en ny version sendt ud med *Missionsvennen*; siden 2001 *Tro & Mission*.

I 1989 indfører LM "nærkontakt-ordningen", som betyder, at hver missionær(familie) har en særlig tilknytning til to eller tre LM-kredse.

1985 Volontør-ordning

LM begynder systematisk at sende volontører til missionsfelterne. Typisk er det unge, der hjælper de langtidsansatte missionærer i perioder fra nogle måneder op til et år. Volontører har blandt andet undervist missionærbørn, solgt bøger i Tanzania eller undervist lokale i engelsk og it i Etiopien og Cambodja.

1987 Iringa, Tanzania

LM køber en grund og bygger en skole. Den Danske Skole i Iringa fungerer som kostskole (boarding) for danske missionærbørn indtil 2009. Af og til har børn af andre vesterlændinge også benyttet skolen.

LM etablerer også et center for litteratur i Iringa, i bygninger i nærheden af skolen. Erik Nielsen, der er primus motor for arbejdet, opkøber bibler og bøger fra forlag andre steder i Tanzania og sælger dem videre gennem lokale bogsælgere.

1988 Peru

LM sender de første missionærer, Jørgen og Birgit Enevoldsen, til Peru. Aktiviteterne sker i samarbejde med Norsk Luthersk Misjonssamband, som har virket i landet i 10 år. En stor indsats er lagt i forberedelse af og opmuntring til selvstændig kirkedannelse. LM har desuden blandt andet været involveret i kirkens bibelskole, CLET, i menighedsopbyggende og administrativt arbejdet i Arequipa, Cuzco, Tacna og Puno.

1992 Soma Biblia

Litteraturarbejdet ud fra Iringa har vokseværk. LM får registreret eget forlag i Tanzania: Soma Biblia (navnet betyder: Læs Bibelen). Forlaget udgiver nu bibellæseplaner, oversatte og nyskrevne bøger og børne-

bladet *Twende*, samtidig med at distribution og salg af bibler og andre kristne bøger fortsætter.

1992 Nomadearbejde ud fra Iringa, Tanzania

Der udbryder vækkelse blandt masaierne, som er en nomadestamme, der vandrer rundt i området. LM-missionærer bliver involveret i oplæring af de mange nye kristne, ligesom især Axel Rye Clausen engagerer sig som fortaler for masaierne over for myndighederne. Der bliver etableret en bibelskole, hvor også andre nomadestammer fremover bliver inviteret til.

1993-1997 Renovering af Lugala Hospital, Tanzania

Ved hjælp af Danida- og EU-midler er LM engageret i renovering og styrkelse af det faglige niveau på Lugala Hospital i Ulanga.

1994 Missionærantallet topper

Efter en jævn stigning i missionærflokken op gennem 80'erne og 90'erne topper antallet med 91. Derefter falder antallet støt og roligt.

1995 Luthersk kirke i Peru

Den evangelisk-lutherske kirke, Iglesia Evangelica Luterana – Peru, bliver stiftet og er nu en selvstændig samarbejdspartner for LM's missionærer.

1997 Nomadearbejde ud fra Omo Rate, Etiopien

Danida bevilger tre millioner til et sundhedsprojekt blandt daasanach-folket i det sydlige Etiopien, som LM kommer til at stå i. Daasanach-folket er halvnomader, og planen er at opføre små sundhedsklinikker og undervisningslokaler langs deres foretrukne vandringsrute, så de har mulighed for at få hjælp og læseundervisning. Marie Ammitsbøl har indtil for nylig været leder af projektet.

1997 LM ud af Surinam

Arbejdet overdrages til lokale ledere, men LM lover fortsat at ville bede for børnehjemmet. Frem til og med 2008 er børnehjemmet nævnt på LM's missionærplakat.

1998 Dar es Salaam, Tanzania

Efter tre år i lejede lokaler køber LM et hus og etablerer samtidig en afdeling af Soma Biblia i hovedstaden. Arbejdet vokser dog ud af huset. Derfor bygger man i foråret 2006 et nyt hus med bogcenter, bogbutik, kontor og lager og forbedrede boligforhold til missionærerne.

LM går også i samarbejde med det lutherske stift om en indsats blandt mentalt handicappede børn ud fra Mtoni Diaconal Centre.

1998 Overvejelser om nyt missionsland

LM overvejer at begynde arbejde i Mozambique og/eller Cambodja.

1999 Mozambique

LM beslutter at satse på Mozambique som nyt missionsland. En sygeplejerske og et ægtepar forbereder sig på at blive sendt ud. En måned før afrejsen i 2004 afblæses projektet dog. En kvindelig, brasiliansk missionær bliver myrdet i Mozambique, og nogle i kirkeledelsen mistænkes for at være involveret. LM sætter i første omgang Mozambique på standby og afbryder senere det direkte samarbejde med den lutherske kirke i Mozambique til fordel for et indirekte samarbejde via den lutherske kirke i Tanzania.

2002 LM ud af Grønland

De sidste danskere med formel LM-tilknytning, Marianne og Christian Hansen, rejser hjem fra Grønland.

2003 Cambodja

LM begynder missionsaktiviteter i samarbejde med den kristne paraplyorganisation Christian Care for Cambodia (CCFC). Annelise og Axel Rye Clausen, tidligere Tanzania-missionærer, er de første, der bliver sendt af sted. LM bliver blandt andet engageret i Sunshine Center for gadebørn i Phnom Penh, sygepleje, studenterarbejde og undervisning på Phnom Penh Bible School. Senest er arbejdet udvidet med blandt andet menighedsundervisning i området omkring Siem Reap.

2005 LM ud af Ulanga, Tanzania

LM afslutter officielt sit engagement, men leverer periodevis undervisning til kirkens præster de følgende år.

2005 Missionsskolen nedlægges

LM støtter fra nu af Dansk Bibel-Instituts bacheloruddannelse i teologi, som har fokus på tværkulturel mission.

2006 Overvejelser om nyt missionsland

LM begynder overvejelser om udvidelse af indsatsen. Det ender ikke med et bestemt land, men målet er at nå tyrkisktalende folkegrupper i og uden for Tyrkiet.

2006 Fjern-missionærer

En ny missionærrolle: Efter afslutningen af familiens ophold i Tanzania fortsætter Philip Bach-Svendsen med bopæl i Danmark sin ansættelse i Soma Biblia frem til 2009. Efter en kortere pause ansættes han i 2010 som undervisningsleder på Soma Biblia Centre i Iringa, også med bopæl i Danmark. Berit Larsen fortsætter også sin ansættelse som redaktionssekretær for det tanzaniske børneblad *Twende*, selvom familien flytter til Danmark i 2010.

2010 Soma Biblia Centre i Iringa, Tanzania

Den Danske Skole ombygges til kursuscenter for lokale kristne: Soma Biblia Centre (SBC), hvor Lilian og Ove Mølgaard er det første lederpar. På SBC arrangeres blandt andet leder- og ægteskabskurser for de nationale kristne. Desuden bruges det som kursuscenter for frivillige danskere på kortere ophold, blandt andet Volunteer Training Program (VTP) for unge, og seniorkursus, begge arrangeret i samarbejde med Luthersk Missions Højskole (LMH).

2011 Missionærantal

LM har i skrivende stund (juli) 41 missionærer og seks volontører. Heraf er 8 missionærer under forberedelse, og der er lavet yderligere aftaler med nye volontører, der skal rejse i efteråret. Antallet ændres

oftere i dag, end før i tiden, netop på grund af den øgede brug af kort-tidsmissionærer og volontører.

Missionærstatistik

- LM har i løbet af hundrede år i alt udsendt 332 missionærer og 283 volontører.
- 13 missionærer har været ansat i mere end 25 år.
- 1961: Gennemsnitlig ansættelsesperiode for de første 50 missionærer er 14,5 år.
- 1994: Toppunkt for antal samtidige missionærer er 91
- 2011: Gennemsnitlig ansættelsesperiode for alle 332 missionærer er 11 år og 9 måneder.
- Ansættelsesperiode for samtlige 332 missionærer udgør 2.751 år inklusiv hjemmeophold.